

**Dan Lucinescu, ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT, Colecția Restitutio,
Editura Fides, Iași, 1999, 270 p.**

Autorul cărții de față este el însuși un erou al unei vieți și activități captivante, neobișnuite. S-a născut la Botoșani, în 1927. A absolvit Colegiul militar din Cernăuți, apoi școala aeronautică de zbor, de la Sân Petru – Brașov. Începe Facultatea de matematici și fizico-chimice la Iași. În 1948, pe când era în anul III de studiu este arestat și condamnat la 15 ani de pușcărie. Îi face la penitenciarele din Târgu Neamț, Iași, Suceava, Jilava, Pitești, Gherla, Aiud. Își ia viața de la capăt. Lucrează ca sonдор, ca operator de ultrasunete. Face Facultatea de Mecanică la București. Se specializează în energie nucleară. Scrie peste 300 de studii și articole tehnice. Publică volumul *Tehnologii ultrasonice, magnetografice și de analiză spectrală*. Este autorul a patru brevete de invenție aplicate în străinătate, dintre care unul vândut de statul român în Germania. Este coautor al tehnologiilor NDT de la Centrala Atomoelectrică de la Cernavodă și din 1992 membru al Societății Naționale Suedeze de NDT.

Fără a fi istoric de profesie, iubește istoria cu o pasiune rară și scrie cu talent mai multe lucrări de istorie – pe care le-a ținut în sertar și publicat de curând la Editura Fides. Scrie evocări despre trecut (*Voivodul, Mihai Viteazul*, 1998), dar îndeosebi despre etape ale epocii contemporane, trăite nemijlocit (*Vitralii. Spre război, 1939-1941; Lupta, 1941-1944; Jertfa, 1944-1963; Întoarcere din neguri, 1963-1980*, apărute în 1997-1998) sau cărți de călătorie (*Prin Europa. Din Scandinavia la Pontul Euxin*, 1998).

Evocarea, închinată lui *Ștefan cel Mare și Sfânt* este o carte de popularizare scrisă din inimă, pentru iubitorii de istorie. Autorul și-a formulat în taină câteva întrebări cardinale despre formarea și afirmarea, activitatea și personalitatea lui Ștefan, adunându-și cu migală răspunsuri bine documentate, convingătoare, care ni-l dezvăluie pe Dan Lucinescu drept un foarte bun cunoscător a tot ce s-a scris până în prezent pe această temă. El vede în Ștefan – ceea ce constata Iorga – întruchiparea tuturor virtuților, pe care și le poate imagina și ilustra acest popor în câțiva din fiii săi aleși, care se nasc odată la câteva secole – ca, de pildă: Mihai Eminescu, Nicolae Titulescu etc. Cele zece capitole ale cărții fixează începuturile vieții lui Ștefan, preliminariile domniei, ocuparea și consolidarea domniei, înălțarea și inaugurarea Putnei, luptele cu turcii, activitatea de constructor, izolarea Moldovei și pacea cu turcii, invazia poloneză, victoria asupra lor și sfârșitul domnului.

Ca unul ce avea să devină făuritor de istorie, Ștefan a fost introdus în tainele istoriei înaintașilor și semenilor săi de către ieromonahul Paisie, om învățat la Athos și Constantinopol, rector al școlii de catehizare de la Mănăstirea Neamț. Copilăria și adolescența i-au fost pline de evenimente dramatice, culminând cu asasinarea tatălui său, la Reusenii, încât, viitorul domn și-a plămădit și călit o structură sufletească aparte, dominată de “un autocontrol al stărilor efective, amplificându-și voința și devenind stăpân pe comportamentul său”. Faptul ne amintește de Ionel I.C. Brătianu, care afirma: “Cine nu se poate stăpâni și conduce pe sine, nu poate fi nici dirigitorul altora”. Pribegia lui Ștefan în Transilvania, la Iancu de Hunedoara “avu efectul de șlefuire psihică a neprețuitelor sale valori”, ajutându-l să deceleze și să aprecieze elementele interferenței marilor culturi europene (p. 38-39).

Autorul stăruie asupra explicării bazei sociale largi și solide a puterii lui Ștefan, relevând că „arma secretă”, care-a asigurat succesele militare spectaculoase ale domnului, timp de aproape o jumătate de secol a fost colaborarea sa cu țărâtimea liberă. Însă, după ce vecinii statelor creștine din jur au încheiat rând pe rând pace cu turcii, lăsând Moldova singură, izolată, Ștefan – relevă autorul – a lăsat urmașilor sfat testamentar “de-a opta pentru alianță cu turcii” (p. 168).

Creând o imagine veridică, complexă, cu numeroase elemente proprii despre activitatea și personalitatea lui Ștefan, autorul nu este scutit de unele limite. Ștefan apare prea legat – uneori – subordonat de acel Daniil Sihastru, care, deși personaj real, are o proiecție cvasi-legendară. Autorul susține că Bogdan al II-lea, prin legăturile cu Iancu de Hunedoara ar fi fost “introdus în tainele cancelariilor guvernamentale, specifice erei habsburgice” (p. 21) – dar, în ce sens, când Casa de Habsburg a ocupat jumătate din Ungaria după 1541, iar Transilvania abia în 1686? Pentru autor, târgul Siret este “al III-lea Scaun domnesc” și se află “la 6 km sud-est de Fălticeni” sau că zidurile de apărare ale Cetății de Scaun ale Sucevei erau protejate de “șanțurile pline cu apă”, când arheologii au descoperit în ele arici de metal, care împiedicau apropierea cavaleriei dușmane. Comentând lupta de la Baia, autorul scrie despre Bogdănești “aflat pe malul Oituzului”, câtă vreme credem că este vorba de satul de lângă Râșca, nu departe de Baia.

Oricum, dincolo de aceste observații, cartea are virtuțile unei realizări serioase, temeinice. Ea se citește pe nerăsuflăte, cu mult interes și câștig spiritual, oferindu-ne clarificări și limpeziri convingătoare. Prin ea autorul ei face încă o dată proba talentului său de scriitor, dublată, în cazul cărții de față și aceea de istoric – Dan Lucinescu bucurându-se deja de o evaluare și consacrare publică, în calitate de membru al Societății Scriitorilor din Suedia și, totodată, al Uniunii Scriitorilor din România.

Mihai Iacobescu